

«În mutația Anului 1000 se maturizează spiritul cruciadelor»

Autor Emanuel Iavorenciuc 5082 vizualizări

Motto: „Cu sângele locuitorilor uciși ai Ierusalimului picurând încă de pe ei, se aruncară creștinii cu fața în jos pe mormântul Mântuitorului, îndreptând către el rugăciuni fierbinți.” (G.W.F. Hegel)

Această mântuire era posibilă în imagologia societății printr-o credință nemijlocită că Dumnezeu îi apăra pe cruciați, apoi că îi conducea pe cavaleri, pentru că aceștia se doreau a fi mesagerii Lui pe pământ. Această ideologie i-a dus pe mulți la disperare și la ideea absurdității propriei vieți. În realitate, toți erau singuri, mânați doar de propria dorință de a duce credința și a o impune în Orient. Rațiunea acțiunilor lor lipsea cu desăvârșire. G.W.F. Hegel cred că ilustrează cel mai bine condiția duală a cavalerului cruciat și cruciaților în general: „Cu sângele locuitorilor uciși ai Ierusalimului picurând încă de pe ei, se aruncară creștinii cu fața în jos pe mormântul Mântuitorului, îndreptând către el rugăciuni fierbinți.”¹

Cruciadele par să fie fructul binelui și al răului în același timp: un adevărat elan spiritual, întoarcerea la izvoarele credinței, aventura evanghelică în care îți pui viața în primejdie, dar și o violență pe care niciun om al Bisericii Catolice nu a denunțat-o. Iar Inchiziția, evidențiază trecerea spre forță și violență, fanatism doctrinar care înlocuiește aspirația evanghelică, suport ideologic însuflețit de cruciade. Epopeea întunecată a Bisericii Catolice nu împiedică dinamica dublă: cea spirituală și cea intelectuală.²

În cadrul evenimentelor marcante ale istoriei universale, putem să optăm pentru ipoteza lui Georges Duby, atunci când el consideră că întotdeauna cel vizat a fost „un popor amenințat de imanența sfârșitului lumii”³. Nu vorbim despre un sfârșit propriu-zis al lumii, ci aducem în discuție felul în care civilizațiile universale au perceput, diferitele mișcări de paradigmă ale popoarelor cotropitoare (invazia tătaro-mongolă dintre anii 1241-1242 a fost asemănată ad fontes, cu o cavalcadă venită din Iad ce a apărut pentru a aduce sfârșitul omenirii), ori profețiile care se făceau în apropierea împlinirii a 1000 de ani de la întrupare.

În sfârșit, putem considera că fenomenologia cruciadelor este un subiect foarte sensibil care ridică probleme de ordin moral, politic, social și religios. În realitate, „în mutația Anului 1000 se maturizează spiritul cruciadelor.” (G. Duby) Făcând referire la început, la ideea lansată de acest istoric francez, pot spune că și cruciadele au fost de fapt niște semne, poate nu suficiente pentru a sfârși o lume, dar capabile să immortalizeze- după cum ar sugera subtitlul studiului Florentinei Căzan – două civilizații și culturi. Poate și pentru aceste lucruri auzite, regii Franței obișnuiau ca în anii de după anul 1000, să efectueze drumeții regulate la Ierusalim, să se purifice și să-și deschidă inimile spre o comuniune mai strânsă cu Dumnezeu. Și nu doar Ierusalimul era un lăcaș vizitat de către pelerini, ci și mormântul apostolilor de la Roma, frecventat de către Wilhelm cel Mare, duce de Aquitania.⁴

Putem spune că s-a concretizat un spirit milenarist, ce a avut repercusiuni pe toate fațetele societății medievale. Ținta cea mai importantă a Sfântului Scaun a fost cucerirea mormântului lui Christos de la Ierusalim și al căror simbol a fost crucea purtată pe îmbrăcămintea participanților. Scopul acestor cruciade nu a avut drept obiectiv, doar acest lucru. Sensul acestor cruciade care pentru mulți dintre noi a devenit o „legendă a cruciadelor” trebuie căutat tocmai în contextul demografic și social al Occidentului creștin din secolul al XI-lea. Tot aici avem de a face cu repercusiunile invaziilor sarazinilor, normanzilor și mai târziu, și ale maghiarilor, care au zdruncinat din temelii o credință universală ce-l avea drept cap pe Papă.

Încadrându-se drept o cauză a acestor cruciade, sporul demografic și avântul populației occidentale au separat idealul sfânt de a elibera Mormântul, de interesele economice de pe urma acestor lupte crâncene: „...cauzele directe ale cruciadelor sunt, în esență, religioase și psihosociologice, și se reflectă în mulțimea de componente ale spiritului atât de greu de definit al acestor cruciade.”⁵ Spre exemplu, tocmai ideea de a lupta ducea la conferirea unui statut important aceluia participant, iar prăzile de pe urma războaielor erau împărțite frățește, până când se isca o răzmelită în inima cruciaților, iar lupta externă se preschimba într-o luptă internă.

În Sicilia, cucerirea normandă a început încă din anul 1060 cu Roger, fratele lui Robert Guiscard, care organizează marele ducat al Pugliei, luat de la bizantini și de la principii lombarzi din sud. Sfârșitul secolului nu consfințește doar alungarea definitivă a sarazinilor, ci și distrugerea cuiburilor de piraiți, cu eliberarea strâmtorii Siciliei pentru flotele creștine din bazinul occidental al Mediteranei, aparținând Genovei și Pisei, primele orașe care au dat ajutor cruciaților. Pe de altă parte, normanzii țintesc acum spre Răsărit. Robert trece Adriatica și-l înfrânge pe împăratul bizantin Alexios Comnenul. În 1085, Bohemond de Tarent pare că vrea să pornească spre Constantinopol: printre cavalerii occidentali se ivește ideea că grecii sunt bogați, vicleni și fricoși în luptă.⁶

Din punctul de vedere al lui Vladimir Roșculescu, „Cruciadele, ca fenomen și evoluție istorică, au intrat în conștiința lumii europene, au necesitat eforturi imense, au creat eroi sau victime, au trasat sau conturat destine. Prin amplitudinea lor de natură religioasă, militară, socială, politică și chiar culturală, expedițiile spre Locurile Sfinte trezesc curiozitatea și un interes aparte. După aproape un mileniu, cruciadele se prezintă ca o aventură nereușită a istoriei pe care au încercat să o aureoleze trubadurii.”⁷

Prima cruciadă (1096-1099) s-a încadrat cu asediul și cucerirea Ierusalimului, astfel încât acest lucru a însemnat sfârșitul primei cruciade⁸. În cadrul primei cruciade⁹, se pot observa: o cruciadă a săracilor sau „populară” condusă de Petre Sihastrul și apropiatul acestuia Gautier Fără Avere, dar au fost masacrați în Asia Mică. (Petru Eremitul reușește să se întoarcă la Constantinopol, dar cel de al doilea este străpuns succesiv pe câmpul de luptă de șapte săgeți și moare.) În replică se cunoaște cea a nobililor sau „baronilor” care cuceresc Niceea, eliberând-o de selgiucizii de Rum la Dorileea. Între nobili și săraci solidaritatea în urmărirea unui ideal comun, emulația și influențele reciproce, au apărut pentru prima dată.¹⁰ În 1098, cruciații cuceresc Edessa și Antiohia, dar nu le cedează bizantinilor, astfel încât înființează comitatul Edessa și principatul de Antiohia din „posesiunile de peste mări”. Un an mai târziu, cruciații conduși de Godefroi de Bouillon eliberează Ierusalimul, cel ce era cunoscut ca și „apărătorul Sfântului Mormânt”. Tot în acest timp este fondat și Ordinul Ospitalierilor la Ierusalim. Lui Godefroi îi succedă fratele său Baudoin la 1100 (1100-1118), perioadă în care Regatul Ierusalimului (1100-1291) supunea trei state latine din Levant: comitatul de Edessa, principatul de Antiohia și după anul 1109, comitatul de Tripoli.¹¹

A doua cruciadă (1147-1149) îl regăsește pe Saladin la cârma unei armate menite să recucerească Ierusalimul. Pentru această cruciadă, legăturile familiale au îmbrăcat un rol hotărâtor pentru destinul ei.¹² Inițial, regele Ludovic al VII-lea al

Franței a dorit să inițieze o cruciadă în anul 1145, lucrare sporită de voința sa asupra îndeplinirii unei misiuni mesianice ce aparținea Franței. În acest timp, unii templieri erau și consilieri militari ai regilor, precum a fost cazul maestrului Everard des Barres, sfetnicul regelui Ludovic al VII-lea. Idealul religios a contribuit aici, astfel încât se dorea repetarea extazului din anul 1096. În data de 27 aprilie 1147, regele Ludovic al VII-lea¹³ cât și papa Eugenius au fost primiți în persoană la comandamentul templierilor din Paris, acolo unde pontiful a impus o taxă pentru toate bunurile bisericii pentru a se strânge fonduri necesare pentru finanțarea unei noi cruciade. Cu această ocazie, a fost însărcinat un vistiernic templier pentru a strânge aceste taxe.¹⁴ Regele Ludovic al VII-lea apelează de asemenea la personajul influent Bernard de Clairvaux pentru a strânge o nouă armată de cruciați, vorbind de pe o platformă în dieta de la Speyer.

În 1144, comitatul de Edessa este recucerit de la cruciați de către Imad al-Din Zengi, iar în 1146, propăvăduirea celei de a doua cruciade de către Sfântul Bernard are ca motiv central, recucerirea Edessei, dar facțiunile cruciate eșuează în fața mărețului Damasc. La începutul anului 1150 la Chartres, tot acestuia i se cere să întrețină suflul cruciadelor pentru o nouă acțiune, dar Bernard refuză și asumându-și alegerea, redactează un tratat despre umilință intitulat *De consideratione*¹⁵, în care se prefigurează imaginea unui om rănit care, în fața acuzațiilor ce i se aduc pentru eșecul cruciadei¹⁶, condamnă întregul corp cruciat pentru nesăbuiință: „Nu e nimic de mirare: copiii Bisericii, cei care poartă numele de creștini, au fost bătuți în deșert, unde au pierit prin spadă sau au murit de foame. Discordia s-a răspândit printre conducători și Domnul i-a făcut să se rătăcească departe de drumuri.” Și referindu-se la persoana sa, adaugă: „Cât despre mine, puțin îmi pasă că sunt judecat de cei care numesc răul bine și binele rău.”¹⁷ În anul asedierii Ascalonului din 1153, Bernard de Clairvaux moare.

Armata condusă de Conrad suferă o mare înfrângere lângă Dorylaeum în octombrie 1147, dar cavalerii templieri sunt cei care redresează situația.¹⁸ Armata regală fugind prin munții Cadmus în ianuarie 1148, este atacată din toate părțile de cavaleria ușoară turcă. Regele Ludovic solicită sprijinul Marelui Maestru al templierilor. Ordinul intervine și împarte armata francă în unități a câte 50 de soldați, conduși de un templier. În acest fel, ei rezistă și armata este escortată până la Adalia, prin regrupare și supunere la o disciplină aspră. Cronicarul Odo de Deuil laudă disciplina de care au dat dovadă templierii și ajutorul oferit de către aceștia armatei.¹⁹

A treia cruciadă (1189-1192) surprinde încercarea necugetată și sortită eșecului a recucerii Ierusalimului. Inițiatorul cruciadei a fost papa Clement al III-lea care a reușit să adune laolaltă capi ai țărilor europene, care cu îndrăzneală încearcă să obțină victorii în respectivele lupte. Chiar dacă Saladin este înfrânt la Arsuf și la Yaffa, încercările cruciaților de a elibera Locul Sfânt sunt sortite eșecului. În aceste condiții, Richard Inimă de Leu semnează un armistițiu care se întinde doar pe 3 ani, timp în care această înțelegere a lui Richard era o adevărată trădare a cauzei sutelor de mii de creștini morți în cruciade, era practic un abandon al recuceririi Locurilor Sfinte.

În 1191 lui Filip August și Richard Inimă de Leu le vin în ajutor templierii și recuceresc în acest fel Acra. După moartea lui Saladin susținuți de către templieri iau parte la ofensiva contra Egiptului în jurul lui Jean Brienne, regele Ierusalimului. În legătură cu ofensiva împotriva Egiptului se pot spune următoarele: „Templieri aveau o catapultă mare care arunca foarte departe și drept înainte și făcea mari pagube în orașe.”²⁰

A patra cruciadă (1202-1204) se sfârșește cu formarea Imperiului Latin de Răsărit, mișcare inițiată de către papa Inocențiu al III-lea.²¹ A mai fost denumită și „cruciada rușinii”, fapt pentru care se constata că întreaga mișcare a cruciadelor era de fapt o înfrângere generală și rușinoasă, încărcată de trădarea creștinătății de către capii cruciaților. Acest lucru apare în urma schimbării traiectoriei atacului trupelor lui Enrico Dandolo spre Constantinopol, în loc să țintească spre Egipt. Această idee necugetată a atras cu sine, excomunicarea sa de către papă și înscăunarea lui Balduin de Flandra.

În anul 1298 templierii s-au implicat în lupta de la Falkirk împotriva regelui Scoției dar amestecul în conflicte de natură politică a fost unul dezastruos cât și din punct de vedere practic.²² Arnaud de la Croix notează că în anul 1300 un grup format din templieri, ospitalieri și cruciați lansează raiduri spre Egipt și Tortosa. Aceștia debarcă la Ruad dar sunt alungați de către sarazini, numeroși templieri fiind duși în captivitate.²³

Fără ca următorii papi să tragă foloase de pe urma îndemnurilor predecesorilor lor cu privire la ideea de cruciadă, a cincea este soldată cu înfrângerea cumplită a cruciaților, trimiși de către Honorius al III-lea. În încercarea disperată de a cuceri fortărețele de pe muntele Tabor, cruciații încearcă să încheie un schimb: cedarea Ierusalimului în schimbul Damietei, înțelegere refuzată de către trimisul Papei. Ultimele cruciade au însemnat pentru cruciați, perioade de declin dar și de izbândă temporară și sporadică. Fiecare cruciat a încercat să protejeze cât mai bine ceea ce mai avea de preț pe

lumea aceasta. Altfel spus, nu pământul era bunul cel mai prețios, sau familia, sau propria casă, ci izbânda în înflorirea idealului de cruciadă.

Bibliografie:

- Rogues, Jean *Catolicismul, în Delumeau, Jean (2014), Religiile lumii*, București: Editura Humanitas
- Duby, Georges (1996), *Anul 1000*, Iași: Editura Polirom
- C. Morisson, *Cruciadele*
- Bernstein, Serge, Milza, Pierre (1997), *Istoria Europei, volmul 2: De la Imperiul Roman la Europa (secolele V-XIV)*, Iași: Editura Institutul European
- Roșculescu, Vladimir *Cruciadele*
- Căzan Florentina (1990), *Cruciadele*, București: Editura Academiei Române
- Runciman, Steven (2014), *Istoria cruciadelor. Cruciada I și întemeierea Regatului Ierusalimului*, București: Editura Nemira
- Asbridge, Thomas *Cruciadele. Istoria războiului pentru eliberarea Pământului Sfânt*
- Gottfried Hegel (1997), *Prelegeri de filozofie a istoriei*, București: Editura Humanitas,

NOTE

1 Gottfried Hegel (1997), *Prelegeri de filozofie a istoriei*, București: Editura Humanitas, p. 366. Pentru mai multe informații care întregesc imaginea cavalerului medieval și spiritul specific cavaleresc, vezi Le Goff, Jacques, Schmitt, Jean-Claude, *Dicționar tematic al Evului mediu occidental*, Ed. Polirom, Iași, 2002, pp. 129-163. (Rossiaud, Jacques *Cavalerul*)

2 Rogues, Jean *Catolicismul, în Delumeau, Jean (2014), Religiile lumii*, București: Editura Humanitas, pp. 128-129.

3 Duby, Georges (1996), *Anul 1000*, Iași: Editura Polirom, p. 7.

4 Idem. p. 180.

5 C. Morisson, *Cruciadele*, p. 13.

6 Bernstein, Serge, Milza, Pierre (1997), *Istoria Europei, volmul 2: De la Imperiul Roman la Europa (secolele V-XIV)*, Iași: Editura Institutul European, p. 115.

7 Roșculescu, Vladimir *Cruciadele*, p. 25.

8 Căzan Florentina (1990), *Cruciadele*, București: Editura Academiei Române p. 57.

9 *Revolta feudală și mișcările de pe fondul cruciadelor erau susținute și de literatura din a doua jumătate a secolului al XII-lea, precum a fost poemul lui Raoul de Cambrai (Carmina Burana, Editura Polirom, 1998.)*

10 *Istoria Lumii. 7650 de date istorice importante (2016), LAROUSSE, Editura RAO*

11 Runciman, Steven (2014), *Istoria cruciadelor. Cruciada I și întemeierea Regatului Ierusalimului*, București: Editura Nemira, p. 57.

12 Asbridge, Thomas *Cruciadele. Istoria războiului pentru eliberarea Pământului Sfânt*, p. 100.

13 Hopkins, Marilyn, *Enigma cavalerilor templieri. Istorie și legături mistice*, p. 43.

14 Ibidem,, p. 46.

15 Limba în care a fost scris acest tratat este latina. Dar mulțumita colecției Bibliotecii Medievale care traduce și editează multe lucrări importante ale Evului Mediu și autori ca Petrarca, Anselm, Abelard, ș.a.m.d. de la editura Polirom, coordonată de Alexandru Baumgarten, în cursul anului 2018 o să apară o traducere a acestuia în limba română.

16 Chestiunea este controversată. Este momentul în care se caută un „țap ispășitor” pentru eșecul celei de a doua cruciade, iar istoria repetându-se, se va căuta o aceeași externalizare a vinei odată cu asedierea cetății Acre din 1291, în persoana cavalerilor templieri. De fapt, Ordinul este acuzat că-și duce propria politică, atunci când nu ia parte la acțiunile militare ale regelui Amaury în 1168. Teoria țapului ispășitor o regăsim la autorii Alain Demurger și Arnaud de la Croix, aspect pe care nu-l consider întâmplător.

17 Fragmentele sunt extrase din Arnaud de la Croix, Templierii. Istoria călugărilor-soldați, pp. 117-118.

18 Jamieson, G. Alan, Credința prin sabie, p. 75.

19 Ibidem, p. 76.

20 Arnaud de la Croix, Templierii, p. 56.

21 Demnă de consultat este lucrarea monografică referitoare la personalitatea papei Inocențiu al III-lea, scrisă de Paul Țop și apărută la Editura Eikon în anul 2017.

22 Sanello, Frank Cavalerii Templieri, p. 82.

23 Arnaud de la Croix, p. 212.

Article list

FILTER RESET + ADD NEW

ID Category Title Authors Issue Subject PublishDate State Actions

În mutația Anului 1000 se maturizează spiritul

83335	General	«În mutația Anului 1000 se maturizează spiritul cruciadelor.»	Emanuel Iavorenciuc	-	Istoria Cruciadelor	19 September 2018 - 12:49:03	Published	
-------	---------	---	---------------------	---	---------------------	------------------------------	-----------	--

Showing from 1 to 1 of 1 items